

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ, Україна
e-mail: lydunya@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОГО МОВЛЕННЯ
У СТРУКТУРІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

У статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти формування професійно-спрямованого мовлення у структурі фахової підготовки майбутніх соціальних працівників. Мовлення в діяльності соціального працівника виступає основною формою взаємодії, головним інструментом професійної діяльності. З метою формування професійно-спрямованого мовлення майбутніх соціальних працівників у процесі фахової підготовки створено систему теоретичних та методичних знань з визначених навчальних дисциплін зафіксованих у категоріях і ключових поняттях та нових міжпредметних поняттях, які увійшли до міжпредметної системи. Робота в аудиторії проводилася у вигляді проблемних лекцій, дискусій, розгляду професійних, комунікативно-мовленневих ситуацій і спрямовувалася на те, щоб студенти не лише отримали теоретичні знання, а й брали активну участь в обговоренні, висловлювали власну думку, розмірковували, ставили запитання, розвивали особистісно-творчий потенціал.

Ключові слова: мова, мовлення, культура мовлення, професійно-спрямоване мовлення, комунікативно-мовленнева компетентність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Мова – універсальний засіб спілкування. Вона не існує сама по собі, а в людському суспільстві, у процесі спілкування, взаємодії між людьми. Успіх професійної діяльності соціального працівника залежить від уміння спілкуватися, встановлювати взаємини, вирішувати проблеми, обмінюватися інформацією. Успішна реалізація завдань спілкування передбачає високу комунікативно-мовленнєву компетентність соціального працівника, яка у кожній конкретній ситуації спілкування при дотриманні лінгвістичних, етичних, мовленневих норм сприятиме ефективному вирішенню професійних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема культури фахового мовлення, комунікативних умінь та якостей знайшла своє відображення у працях українських учених (Н. Бабич, І. Білодід, А. Коваль, Л. Мацько, М. Пентиліук, В. Русанівський та ін.). Дослідження А. Богуш, Л. Барановської, І. Білодід, М. Вашуленко, М. Каган, П. Мовчан, Л. Паламар, М. Пентиліук, Т. Симоненко, С. Шевчук та ін. присвячені особливостям формування професійного мовлення, засвоєння норм літературної мови в процесі професійної підготовки студентів. Проте проблема формування професійно-спрямованого мовлення майбутніх соціальних працівників у процесі навчання у закладах вищої освіти потребує пошуку нових, більш ефективних технологій та методів впровадження.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні необхідності формування професійно-

спрямованого мовлення майбутніх соціальних працівників у процесі фахової підготовки.

Мовлення в діяльності соціального працівника виступає основною формою взаємодії, головним інструментом професійної діяльності. В контексті дослідження звернемося до розгляду мовлення як засобу спілкування з позиції діяльнісного підходу, оскільки, діяльність, як зауважує Б. Ломов, будується за законами спілкування [9, с. 10].

С. Рубінштейн стверджував, що проблема мовлення – це насамперед проблема спілкування мовленнєвими засобами і проблема мислення у процесі оволодіння мовою. Автор розглядає спілкування як комунікативну діяльність, а мовлення – як засіб здійснення цієї діяльності. Спілкування – це взаємодія людей, у процесі якої вони обмінюються інформацією, щоб установити й об'єднати зусилля для досягнення спільного результату. Вчений уважав, що, спілкуючись, ми координуємо процеси свідомості: увагу, пам'ять, сприймання, почуття, волю. Це призводить до того, що кожний адресат розуміє висловлювання, тобто дізнається, про що йде мова. З цього випливає, що висловлювання повинні призводити до певних результатів і оцінюватися функціонально, що так важливо у професійній діяльності соціального працівника [13].

Л. Виготський розглядає професійне мовлення як вид діяльності людей певної галузі, що знаходить своє застосування у користуванні мовою конкретного фаху в процесі спілкування [2].

Цієї ж думки дотримується І. Зимня. Вчена визначає спілкування як «специфічну форму взаємодії

людей у процесі реалізації суспільно-комунікативної діяльності» [4, с. 143].

Головною метою спілкування на думку О. О. Леонтєва є не «передавання інформації», а взаємодія з іншими людьми, обмін думками, засвоєння суспільно-історичного досвіду. Вчений зазначає, що мовленнєве спілкування є не тільки найбільш складною і найбільш досконалою формою спілкування, а й формою найбільш спеціалізованою, що дає можливість розглядати мовлення (мовленнєве спілкування) як таку форму спілкування, де загальні психологічні закономірності процесу спілкування виступають у найбільш характерному, найбільш оголеному та найбільш доступному для дослідження вигляді [7].

Сучасна дослідниця В. Михайлюк, зазначає, що знання мови професії підвищить ефективність та продуктивність праці, сприятиме кращій орієнтації у ділових взаєминах. Вчена зауважує, що рівень мовленнєвої компетентності студентів залежить від системного підходу до формування культури ділового мовлення через: мову ділових паперів (робота з документами, бланками); спеціальних (фахових текстів) пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю; мову ділового спілкування (формування усного професійно-спрямованого ділового мовлення) [10].

В. Лівенцова, поняття «професійне спілкування» розглядає з двох позицій, у більш широкому значенні, професійне спілкування – це комунікативні навички та вміння властиві людині, яка має спеціальну фахову підготовку і є професіоналом; у вузькому – професійне спілкування – важливий засіб і умова вирішення професійних завдань [8].

На думку Н. Бабич, професійне мовлення передбачає «володіння нормами літературної мови, фаховою термінологією, стандартизованими мовленнєвими конструкціями, здатність використовувати мовні засоби відповідно до мети й ситуації спілкування» [1, с. 17].

Здійснивши теоретичний аналіз досліджуваного феномену, професійне мовленнєве спілкування в діяльності соціального працівника розглядаємо як засвоєння норм літературної мови, фахової термінології, оволодіння комунікативно-мовленнєвими вміннями та навичками спілкування; міжособистісну, комунікативно-мовленнєву взаємодію, спрямовану на досягнення поставленої мети спілкування, використання мовних та позамовних засобів виразності (паузи, тембр, темп, мовлення, сила, швидкість, гучність та ін.) учасників ділової комунікації. Високий рівень володіння професійним мовленням, досягнення взаєморозуміння в процесі комунікації визначаємо дефініцією «комунікативно-мовленнєва компетентність соціального працівника».

Професійне мовлення тісно пов'язане з діловим спілкуванням. В. Квасков виокремлює професійне і непрофесійне спілкування, зазначаючи, що вони є двома сторонами одного й того ж явища – діяльності спілкування [6, с. 101].

Таким чином, професійне спілкування – це важлива умова розв'язання завдань і засіб здійснення професійної діяльності соціального працівника. Якщо за межами цієї діяльності люди керуються особистими інтересами та мотивами, то в процесі професійного, ділового спілкування мета визначається потребами професії, її специфікою. Так, у професійній діяльності соціального працівника, на перший план висуваються особистісні якості фахівця (щирість, відкритість, здатність до емпатії), а вже потім, клієнтами оцінюється рівень професійної компетентності. Без уміння встановити міжособистісний контакт, завоювати довіру, нерідко, навіть висококваліфікований фахівець не здатен забезпечити позитивне вирішення проблеми. Тому важливо, щоб соціальний працівник завоював довіру, викликав повагу, був привабливим у спілкуванні і як професіонал, і як особистість, адже все це налаштовує клієнта на співпрацю, викликає довіру, формує партнерські взаємини. Натомість, грубість, нетактовність, зухвалість – відштовхує клієнта, а отже, не сприяє взаємодії, не налаштовує на комунікацію. Окрім професійної компетентності, знання методів та технологій роботи, соціальний працівник повинен володіти культурою фахового мовлення, професійною термінологією, вмінням конструктивно вести діалог, полілог, сприймати, слухати ставити запитання, підтримувати ділову розмову, проводити консультації, наради, публічні виступи та ін. Ділова комунікація у професійній діяльності соціального працівника передбачає вміння оперувати технологіями впливу на клієнта, переконувати, доводити аргументувати, знати правила ведення ділової бесіди, діалогу, виступати перед аудиторією. Чим більше комунікативних прийомів і тактик спілкування використовує соціальний працівник у розмові з клієнтом, тим вищий рівень його мовленнєвої культури, мета якої полягає в тому, щоб знайти й адаптувати процес спілкування до кожного клієнта, вміло донести інформацію.

Спілкування соціального працівника має бути особистісно-зорієнтованим, здійснюватися на суб'єкт – суб'єктній взаємодії, відкритих довірливих взаєминах, діалозі, спрямованому на подолання проблеми, активного саморозвитку клієнта, виявленні та реалізації його кращих сторін. Професія вимагає від соціального працівника терпіння, витримки, наполегливості, тактовності, послідовності в діях, принциповості у поєднанні з моральними якостями: доброта, чуйність, емпатія,

толерантність. Оскільки, соціальний працівник є сполучною ланкою між клієнтом і його оточенням, посередником у системі взаємодії особистості, сім'ї та суспільства, він впливає не лише на клієнта, а також на процес спілкування та на ситуацію у суспільстві. Усе це, на думку О. Пасічник, вимагає від нього сформованості професійно-комунікативних умінь, які дослідниця визначає як здатність спрямувати свій потенціал на задоволення потреб особистості на основі застосування комунікативних стратегій і тактик [12].

Формування професійно-мовленнєвого спілкування на думку В. Момот ґрунтується на взаємозв'язку функціональних (оформлення думки, побудова діалогічних і монологічних висловлювань, володіння невербальними засобами спілкування, контроль та самоконтроль мовленнєвої діяльності) і структурних (сукупність знань про нормативність мовлення, психологічні особливості ділового спілкування) компонентів. Взаємодія цих компонентів забезпечує високий рівень мовленнєвої культури особистості [11, с. 51]. В структурі професійно зорієнтованого мовлення вчений виокремлює такі компоненти: мовна правильність (дотримання мовних норм – орфоепічних, лексичних, граматичних, стилістичних та ін); мовна майстерність (багатство активного словника, вміння відібрати найточніший у семантичному, стилістичному, експресивному відношенні, слово, що відповідає комунікативним намірам мовця; мовна свідомість (удосконалення власного мовлення). Кожен із компонентів взаємопов'язаний між собою і розглядається комплексно [11, с. 49].

З метою формування професійно-спрямованого мовлення, потрібно підвищити мотивацію студентів до навчання; внести зміни в організацію освітнього процесу закладів вищої освіти. Діяльнісний компонент означає готовність застосувати сучасні інноваційні методи навчання, здійснювати аналіз результатів діяльності у процесі розв'язання професійно спрямованих комунікативно-мовленнєвих завдань. Без стимулювання та розвитку комунікативно-мовленнєвого потенціалу студента – майбутнього соціального працівника, в процесі здійснення освітньої діяльності, творчого бачення способів реалізації методів та технологій вирішення проблем, соціально-педагогічних ситуацій, не можливе успішне його становлення як професіонала. Характер майбутньої професійної діяльності вимагає від студента усвідомлення необхідності власних змін, прояву творчості, професійної компетентності.

На думку Т. Зотєєвої, формування творчої особистості передбачає дотримання в освітньому процесі таких етапів: діяльність не повинна регламентуватись, а її процес повинен бути організо-

ваний так, щоб у ньому були елементи творчості, які передбачають комбінування, аналогізування, універсалізацію, випадкові видозміни; потрібно викликати інтереси крізь які проходять усі зовнішні впливи, породжуючи внутрішні стимули, що є збудниками активності особистості [5].

Успіх професійної діяльності майбутніх соціальних працівників залежить від сформованості професійних цінностей, мотивів, комунікативно-мовленнєвих умінь і навичок, розвитку потенційних можливостей до творчості.

Проведений констатувальний етап дослідження засвідчив, що студенти в процесі навчання недосконало оволодівають мовою професії, зазнають труднощі у професійному спілкуванні, особливо тоді, коли потрібні не тільки знання мовних норм, правил етикету, але й знання фахової термінології, управління емоціями, почуттями.

Під час здійснення формувального етапу дослідження, враховували діяльнісний принцип комунікативно-мовленнєвої спрямованості у поєднанні з принципом міждисциплінарних зв'язків суміжних навчальних дисциплін (лінгвістично спрямовані та професійні), оскільки вивчення курсу «Ділова українська мова (за професійним спрямуванням) є необхідним, але недостатнім для оволодіння професійно-спрямованим мовленням, оскільки основна увага акцентується на офіційно-діловий стиль, що задовольняє потреби писемного ділового спілкування і лише вивчення окремих тем «Культура усного фахового спілкування», «Форми колективного обговорення професійних проблем» [3] спрямовані на формування ділового спілкування в професійній діяльності соціального працівника.

Таким чином, формування професійно-спрямованого мовлення майбутніх соціальних працівників у процесі фахової підготовки передбачало створення системи теоретичних та методичних знань з визначених навчальних дисциплін зафіксованих у категоріях і ключових поняттях та нових міжпредметних поняттях, які увійшли до міжпредметної системи. На основі розроблених схем конструювалася тематика змістових модулів шляхом генералізації, збагачення, систематизації, міжпредметної координації навчального матеріалу дисциплін, які увійшли до міжпредметної системи. Результат цих дій: концентрування у визначених змістових модулях і визначених темах, необхідних для формування професійної, комунікативно-мовленнєвої компетентності студентів – майбутніх соціальних працівників, інформаційних відомостей, наукових категорій та понять, поєднання теоретичних знань і практичних, комунікативно-мовленнєвих умінь та навичок, вибір найбільш ефективних форм, методів і технологій

формування професійного спрямованого мовлення, які відповідають навчально-пізнавальним можливостям студентів.

Структуру міжпредметної логіко-дидактичної системи подано у таблиці 1.

З огляду на те, що розроблена система міжпредметних зв'язків створена на основі тематично відібраних ключових понять, засвоєних студентами під час вивчення визначених навчальних дисциплін для формування нового, міжпредметного поняття використовувався такий алгоритм дій: аналіз основних ознак поняття, конкретизація, уточнення, розширення та узагальнення основних ознак поняття у вигляді визначення; формування активної, позитивної мотивації до оволодіння новими професійними, комунікативно-мовленнєвими знаннями та поняттями; активна комунікативно-мовленнєва діяльність студентів із засвоєння теоретичних знань та їх практичне застосування в ході виконання професійно-спрямованих вправ, завдань, комунікативно-мовленнєвих ситуацій, аналіз особистісного комунікативно-мовленнєвого досвіду, самооцінка, самоконтроль, активна пізнавальна та самостійна діяльність студентів із набуття нових знань, самовдосконалення у майбутній професійній діяльності, креативність, творчість.

Робота зі студентами носила цілеспрямований, системний характер, оскільки розуміємо, що від змісту, методів, технологій, форм та засобів

навчання залежить досягнення мети – формування професійно-спрямованого мовлення та комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього соціального працівника.

Робота в аудиторії проводилася у вигляді проблемних лекцій, дискусій, розгляду професійних, комунікативно-мовленнєвих ситуацій і спрямовувалася на те, щоб студенти не лише отримали теоретичні знання, а й брали активну участь в обговоренні, висловлювали власну думку, розмірковували, ставили запитання, розвивали особистісно-творчий потенціал. Зокрема, зверталася увага на такі якості усного мовлення, як: уміння говорити літерною мовою, грамотно будувати висловлювання (без суржику, діалекту, уникати мовних помилок; чітко, виразно, достатньо голосно); послідовно та зв'язно будувати свої висловлювання; супроводжувати мовлення невербальними засобами комунікації; володіти експресивною лексикою; використовувати професійні слова та терміни.

На лекційних, практичних заняттях, проходження різних видів практики (волонтерська, навчальна, виробнича), розроблялися комунікативно-мовленнєві вправи, завдання, тренінги, ділові та рольові ігри, проєктні технології навчання, велися дискусії, публічні виступи, ділові наради, спрямовані на практичне застосування одержаних знань, сформованість практичних умінь і навичок вирішувати професійні завдання.

Таблиця 1 – Структуру міжпредметної логіко-дидактичної системи

Назва дисципліни	Додаткові теми	Ключові поняття
Українська мова (за професійним спрямуванням)	Формування культури спілкування соціального працівника	Культура спілкування, комунікація, культура фахового мовлення, комунікативно-мовленнєва взаємодія
	Комунікативно-нормативний компонент спілкування соціального працівника	Професійне мовлення, професійна компетентність, професійно-ділове спілкування, ділова бесіда, види бесід, розмова по телефону
Основи міжособистісного спілкування	Професійна, комунікативно-мовленнєва компетентність соціального працівника	Цінності комунікативно-мовленнєвої компетентності, прийоми комунікативної взаємодії, інформаційно-комунікативна функція спілкування, формули мовленнєвого етикету
Основи консультування	Характеристика комунікативно-мовленнєвого потенціалу соціального працівника	Засоби виразності мовлення, мовленнєвий етикет, комунікативно-мовленнєвий супровід, комунікативні техніки, прийоми продуктивного та непродуктивного спілкування, невербальні техніки продуктивного спілкування, емпатія, прийоми консультування
Етика соціальної роботи	Комунікативна культура – як складник професійної компетентності майбутнього соціального працівника	Ціннісні орієнтації, культура, етичні принципи, морально-етичні норми поведінки
Ведення професійних документів	Писемне нормативне мовлення соціального працівника	Функціонування мовних одиниць у текстах різних стилів, базові лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння
Основи конфліктології і партнерства	Комунікативні уміння як складова професійної компетентності соціального працівника	Моделі поведінки у конфлікті, безконфліктна взаємодія, урегулювання та вирішення конфліктів, стратегії, тактики та технології розв'язання конфліктів

Семинарські заняття проходили у формі диспутів, нарад, перемовин, професійно-спрямованих ділових та рольових ігор з використанням інтерактивних вправ «Ажурна пилка», «Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Метод Прес», «Мікрофон», «Незакінчені речення». Виконання письмових завдань (написання есе, міні-роздумів) сприяли підвищенню у студентів орфографічної грамотності, пунктуаційної пильності, досягненню максимальних знань у формуванні професійно-спрямованого мовлення під час практичного вирішення змодельованих комунікативно-мовленнєвих ситуацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування професійно-спрямованого мовлення майбутніх соціальних працівників залежить від організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, вибору методів, форм та технологій навчання, спрямованих на розвиток комунікації, становлення професійного мовлення, позитивної мотивації до навчання. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці інформаційного, методичного, матеріально-технічного забезпечення щодо формування професійно спрямованого мовлення студентів спеціальності «соціальна робота».

Список використаних джерел

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Київ : Вища школа, 2003. 386 с.
2. Выготский Л. С. История развития высших психических функций // Собр. соч. в 6-ти т. Москва : Педагогика, 1983. Т. 2. 335 с.
3. Гуменюк І. М., Білавич Г. В. Українська мова (за професійним спрямуванням): Робочий навчально-методичний посібник. Змістовий модуль 2. Вид. 2-ге, випр. і доп. Івано-Франківськ : ПП «ТУР-ІНТЕЛЕКТ», 2013. 204 с.
4. Зимняя И. А. Психологические аспекты организации устного пропагандистского общения и формирование социалистической личности // Прикладные проблемы социальной психологии. – М. : Наука, 1983. – С. 146–147., с. 143.
5. Зотєєва Т. О. Проблема формування творчої особистості майбутнього педагога // *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського* (Зб. наук. пр.). Одеса, 2008. № 12. С. 26–27.
6. Квасков В. Д. Общение и деятельность. Москва : ИЧП «Воскресенье», 1997. 218 с.
7. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. Москва : Смысл ; СПб. : Лань, 2003. 288 с.
8. Лівенцова В. А. Формування культури професійного спілкування у майбутніх менеджерів виробничої сфери : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 232 с.
9. Ломов Б. Ф. Проблема общения в психологии // *Проблемы общения в психологии*. Москва, 1981. 232 с.
10. Михайлюк В. О. Формування культури ділового мовлення у студентів аграрного вузу (на матеріалі спеціальностей «Облік і аудит» та «Менеджмент організацій») : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ: 1999. 28 с.
11. Момот В. В. Формування професійно зорієнтованого мовлення у студентів технікумів і коледжів технічного профілю: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02. Київ, 2002. 185 с.
12. Пасічник О. О. Структура і критерії комунікативних умінь та результати визначення рівня їх сформованості у майбутніх соціальних педагогів // *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2012. № 4. С. 98–102. -URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_4_22 (дата звернення 11.12.2019 р.)
13. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Издательство : Питер, 2002, 720 с. URL: http://yanko.lib.ru/books/psycho/rubinshteyn-osnovu_obzhey_psc.pdf (дата звернення 12.12.2019 р.)

References

1. Babych N. D. (2003) *Praktychna stylistyka i kultura ukrainskoi movy* [Practical stylistics and culture of the Ukrainian language] Kyiv : Vyshcha shkola. 386 s. (ukr)
2. Vygotskij L. S. (1983) *Istorija razvitiya vysshih psicheskikh funkcij* [The history of the development of higher mental functions] // *Sobr. soch. v 6-ti t. Moskva : Pedagogika. T. 2. 335 s.* (rus).
3. Humeniuk I. M., Bilavych H. V. (2013) *Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam): [Ukrainian language (by professional direction)]: Robochy navchalno-metodychny posibnyk. Zmistovyi modul 2. Vyd. 2-he, vypr. i dop. Ivano-Frankivsk : PP «TUR-INTELEKT». 204 s.* (ukr)
4. Zimnjaja I. A. (1983) *Psichologicheskie aspekty organizacii ustnogo propagandists'kogo obshhenija i formirovanie socialistscheskoj lichnosti* [Psychological aspects of organizing oral propaganda communication and the formation of a socialist personality] // *Prikladnye problemy social'noj psichologii. Moskov : Nauka. S. 146–147.* (rus).
5. Zotieieva T. O. (2008) *Problema formuvannia tvorchoi osobystosti maibutnoho pedahoha* [The problem of forming the creative personality of the future teacher] // *Naukovy visnyk Pivdenoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni K.D.Ushynskoho (Zb. nauk. pr.). Odessa. № 12. S. 26–27.* (ukr)
6. Kvascov V. D. (1997) *Obshhenie i dejatel'nost'* [Communication and activities] Moskov: IChP "Voskresen'e". 218 s. (rus).
7. Leont'ev A. A. (2003) *Osnovy psicholingvistiki* [Basics of psycholinguistics] Moskov : Smysl ; SPb. : Lan', 288 s. (rus).
8. Liventsova V. A. (2002) *Formuvannia kultury profesiinoho spilkuvannia u maibutnikh menedzheriv vyrobnychoi sfery* [Forming a culture of professional communication among future managers of the production sphere] : (Abstract of Thesis of Candidate of Pedagogical Sciences) Ternopil. (ukr)
9. Lomov B. F. (1981) *Problema obshhenija v psichologii* [The problem of communication in psychology] // *Problemy obshhenija v psichologii. Moskov. 232 s.* (rus).
10. Mykhailiuk V. O. (1999) *Formuvannia kultury dilovoho movlennia u studentiv ahrarnoho vuzu* [Formation of Business Broadcasting Culture in Students of Agricultural University] (na materialy spetsialnostei «Oblik i audyt» ta «Menedzhment orhanizatsii») : (Abstract of Thesis of Candidate of Pedagogical Sciences) (ukr).

11. Momot V. V. (2002) Formuvannia profesiino zorientovanoho movlennia u studentiv tekhnikumiv i koledzhiv tekhnichnoho profilu [Formation of vocationally oriented speech in students of technical schools and colleges of technical profile]: (Thesis of Candidate of Pedagogical Sciences). Kyiv (ukr).
12. Pasichnyk O. O. (2012) Struktura i kryterii komunikatyvnykh umin ta rezultaty vyznachennia rivnia yikh sformovanosti u maibutnikh sotsialnykh pedahohiv [The structure and criteria of communicative skills and the results of determining their level of formation in future social educators] // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Ser. : Psykholoho-pedahohichni nauky. № 4. S. 98-102. -URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_4_22 (data zvernennia 11.12.2019 r.)
13. Rubinshtejn S. L. (2002) Osnovi obshhej psihologi [Basics of General Psychologists] Izdatel'stvo : Piter. 720 s. URL: http://yanko.lib.ru/books/psycho/rubinshteyn=osnovu_obzhey_psc.pdf (data zvernennja 12.12.2019 r.) (rus).

Людмила Березовская. Формирование профессионально-направленной речи в структуре профессиональной подготовки будущих социальных работников

В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты формирования профессионально-направленной речи в структуре профессиональной подготовки будущих социальных работников.

Речь в деятельности социального работника выступает основной формой взаимодействия, главным инструментом профессиональной деятельности. С целью формирования профессионально-направленной речи будущих социальных работников в процессе профессиональной подготовки создана система теоретических и методических знаний по определенным учебным дисциплинам зафиксированных в категориях и ключевых понятиях и новых межпредметных понятиях, которые вошли в межпредметные системы.

Работа в аудитории проводилась в виде проблемных лекций, дискуссий, рассмотрения профессиональных, коммуникативно-речевых ситуаций и направлена на то, чтобы студенты не только получили теоретические знания, но и принимали активное участие в обсуждении, высказывали собственное мнение, рассуждали, задавали вопросы, развивали личностно-творческий потенциал.

Ключевые слова: язык, речь, культура речи, профессионально-направленная речь, коммуникативно-речевая компетентность.

Liudmyla Berezovska. Formation of professionally directed speech in the structure of professional training of future social workers

Language is a universal medium of communication. It does not exist by itself, but exists in human society, in the process of communication, interaction between people. The success of a social worker's professional activity depends on the ability to communicate, to establish relationships, to solve problems, to exchange information. Successful implementation of communication tasks implies a high communicative-speaking competence of the social worker, which in each specific communication situation, while observing linguistic, ethical and speech norms, will contribute to the effective solution of professional problems.

Professional speech communication in the activity of a social worker is considered as mastering the norms of literary language, professional terminology, mastering communication and speaking skills and communication skills; interpersonal, communicative-speech interaction aimed at achieving the goal of communication, the use of linguistic and non-linguistic means of expression (pauses, timbre, tempo, speech, power, speed, volume, etc.) participants in business communication. High level of proficiency in professional broadcasting, achievement of mutual understanding in the process of communication is defined by the definition of "communicative and speech competence of a social worker".

Professional communication is an important prerequisite for solving the tasks and means of pursuing a social worker's professional activity. If outside of this activity people are guided by personal interests and motives, then in the process of professional, business communication the purpose is determined by the needs of the profession, its specificity.

Social worker communication must be person-centered, subject-oriented interaction, open trusting relationships, dialogue aimed at overcoming the problem, active self-development of the client, identification and realization of its best parties.

In order to form vocationally directed speech, it is necessary to increase students' motivation to learning; to make changes to the organization of the educational process of higher education institutions. The activity component means the readiness to apply modern innovative teaching methods, to analyze the results of activity in the process of solving professionally oriented communication and speech tasks.

Keywords: language, broadcasting, broadcasting culture, vocational-directed broadcasting, communicative-speaking competence.